

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Capitvlaria Regvm Francorvm

Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & Notae
doctissimorum virorum

Baluze, Etienne

Parisiis, 1677

Capitulare de causis regni Italiae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-19366

quia qui ante ordinationem pauperes fuerunt, post ordinationem verò de rebus cum debuerant Ecclesiis servire emunt sibi alodium & mancipia & ceteras facultates, & neque in sua lectione aliquid profecerunt, neque libros congregaverunt, aut ea quæ pertinent ad cultum religionis augmentaverunt, sed semper comitiis & contritionibus & rapina vivunt.

VII.

Septimò. Ut domesticos suos, id est, eos qui cum ipsis sunt in sua mansione, sive scolarios, sive alios servientes, diligentissimè prævidere studeant ab omnibus vitiis, & maximè de ebrietatibus & luxuriis & variis immunditiis. Nam, sicut dicit Apostolus, qui domesticorum suorum

curam negligit, aliorum non velle poterit prodesse conversationi.

VIII.

Octavò. Ut hospitales sint: quia multi, qui sciunt hospitem supervenire ad Ecclesiam suam, fugiunt. Apostolus jubet & cetera scriptura divina sectando sequi. Illi è contrario faciunt, & pauperibus subvenire metuant.

IX.

Nonò. Iubet Apostolus omnibus fidelibus ut sermo noster in gratia sit semper sale conditus, id est, ut ea loquatur Christianus quæ religioni serviunt, unde aliquis mentem condire possit, & à putredine peccatorum emundare. Si omnibus fidelibus. Cetera desunt.

CAPITVLARE PIPPINI REGIS ITALIÆ.

Datum, ut videtur, anno Christi DCCXCIII. post sedatam
feditiorem Italicam ejusque auctores punitos.

Nunc primùm editum ex duobus antiquis codicibus manuscriptis, uno bibliotheca
Thuana, altero monasterij Sangallensis.

INCIPIUNT CAPITVLA.

1. De iustitiis generalibus.	15. Ne laici homines teneant Ecclesias baptismales.
2. De monachis qui de Francia veniunt.	16. De Advocatis sacerdotum.
3. De Presbyteris qui de alia provincia veniunt.	17. De diversis generationibus hominum qui in Italia commanent. Et de statu ingenuitatis.
4. De his qui ad palatium veniunt, vel inde vadunt.	18. De compositionibus quæ ad palatium pertinent.
5. De illis hominibus qui seniores suos dimittunt.	19. De monasteriis & xenodochiis regalibus.
6. De hominibus libellariis.	20. De rebus forsactis.
7. De Ecclesiis baptismalibus.	21. De eo cujus res in elemosyna date sunt.
8. De immunitatibus conservandis.	22. De iure filio in res servorum quos pater fecit liberos.
9. De viis & pontibus emendandis.	23. De auctoritate legis & consuetudinis.
10. De feminis quarum mariti in Francia sunt.	24. De potestate vendendi & donandi in femina.
11. De Missis per singula monasteria dirigendis.	25. De mancipiis palatij & Ecclesiarum.
12. Quod nulli homini sua testimonia tollenda sunt.	26. De liberis hominibus ad servilia opera non cogendis.
13. De liberis hominibus Longobardis.	27. De aldiomibus palatij.
14. De xenodochiis.	28. De fugitivis.

Tom. I.

L l ij

29. De sigillis & epistolis, & de porturis custodiendis.
30. De feminis devotis quae se maritis copulerant.
31. De divinis vel incantatoribus.
32. De variis superstitionibus coercendis.
33. De illicitis conjunctionibus.
34. De eo qui uxorem simul & concubinam habuerit.
35. De hominibus Domino Karolo infidelibus.
36. Quomodo sacramentum fidelitatis iurandum sit.
37. Quod Dominus Rex vult unicuique suam legem conservare.
38. Ut omnes se prepararent ad bellum.

INCIPIVNT SVPRASCRIPTA CAPITVLA ET EORVM TEXTVS.

De iustitiis generalibus.

Lib. I. leg.
Longob.
tit. 52. c.
26.

I. Placuit nobis atque convenit nobis ut omnes iustitiae pleniter factae esse debeant infra regnum nostrum absque ulla dilatazione, tam de Ecclesiis, quam de xenodochiis, seu de pauperibus & viduis & pupillis vel orphanis, atque de reliquis omnibus secundum iussionem Domini nostri Karoli Regis.

De monachis qui de Francia veniunt.

Ibid. lib. 3.
tit. 2. c. 22.

II. Instituumus enim ut sicut Dominus noster Rex Karolus commendavit de illis monachis qui de Francia vel aliunde venerunt, & eorum monasteria dimiserunt, ut praesentialiter in illis partibus revertantur ad monasteria, & nemo ex vobis detineat ipsos.

De Presbyteris qui de alia provincia veniunt.

Ibid. c. 13.

III. De Presbyteris qui de alia provincia veniunt, ut nullus eos debeat recipere sine dimissoria Episcopi sui.

De his qui ad palatium veniunt, vel inde vadunt.

Ibid. tit. 4.
c. 5.

IV. De Episcopis, Presbyteris, Abbatibus, vel Vassis dominicis, seu ceteris hominibus qui ad palatium veniunt vel inde vadunt, vel ubicunque per regnum nostrum pergunt, ut non praesumant ipsi nec homines eorum alicui homini suam causam tollere nec suum laboratum, in tantum si non comparaverint, aut ipse homo eis per suam spontaneam voluntatem non dederit. Et quando hybernum tempus fuerit, nullus debeat mansionem vetare ad ipsos ite agentes, in tantum ut ipsi iterantes iniuste nullam causam tollant. Et si aliquis hoc facere praesumpserit, tam seniores quam & vassalli, & ipse homo ibidem ad eos proclamaverit, tunc volumus ut praesentialiter ille homo qui hoc malum fecit, hoc quod ad ipsum hominem qui proclamavit tulerit secundum suam legem emendet, & ad palatium exinde bannum nostrum componat. Et si evenerit quod ei

ipsa causa ibidem secundum legem praesentialiter emendata non fuerit, & ad palatium exinde proclamatio devenerit, tunc volumus ut ipse qui hoc malum fecerit, contra ipsum hominem qui proclamavit secundum suam legem emendet, & insuper ad palatium nostrum bannum componat ex eo quod bannum nostrum infringere ausus fuerit.

De illis hominibus qui seniores suos dimittunt.

V. Stetit nobis de illis homines qui hic intra Italia eorum seniores dimitunt, ut nullus eos debeat recipere in vassallatico sine comiato senioris sui antequam sciat veraciter pro qua causa ipse suum senioreni dimisit. Et ille homo qui eum recipere voluerit, & ipsum secum habuerit, debeat eum in nostra praesentia praesentare aut ipse aut Missus suus intra quadraginta noctes postquam ipse homo ad eum venerit, si nos intra Italia sumus. Et si nos intra Italia non fuerimus, tunc postquam inde nos fuerimus reversi, similiter intra quadraginta noctes eum in nostra praesentia debeat praesentare, sicut supra diximus. Et qui super hoc facere contempserit, & ita non compleverit, exinde bannum nostrum ad partem nostram componat.

De hominibus libellariis.

VI. Stetit nobis de hominibus libellariis ut nullus Comes nec juniores eorum eos amplius non distringant nec inquietent nisi sicut in tempore Longobardorum fuit consuetudo.

De Ecclesiis baptismalibus.

VII. Placuit nobis de Ecclesiis baptismalibus, ut in omnibus ita debeant esse ordinate & conservate quomodo Dominus Karolus Rex demandavit & in suo Capitulare continetur.

De immunitatibus conservandis.

VIII. Et hoc instituumus, ut emunitates a iamdicto Domino firmatas in omnibus sic conservatas esse debeant sicut est

iusio ipsius Domni nostri Karoli Regis.

De viis & pontibus emendandis.

Ibid. c. 16. IX. Consideravimus ut vias & porturas vel pontes infra regnum nostrum in omnibus pleniter emendatas esse debeant per illa loca ubi antea semper fuit consuetudo. Nam per alia loca super ipsa flumina nullatenus porturas esse debeant.

De feminis quarum mariti in Francia sunt.

X. Placuit nobis de illis feminis quarum mariti in Francia esse videntur, ut Missi nostri per regnum nostrum hoc debeant inquirere si eorum iustitias sic pleniter habeant sicut fuerit iusio Domni nostri an non. Et qui sic habuerit, bene. Sin autem, tunc volumus ut ipsi Missi nostri ita compleant sicut Dominus noster demandavit.

De Missis per singula monasteria dirigendis.

Ibid. c. 17. XI. Stetit nobis ut Missos nostros, unum monachum, & unum capellanum, direxisset infra regnum nostrum pro videndo & inquirendo per monasteria viro- rum & puellarum quæ sub sancta regula vivere debent quomodo est eorum habitatio, vel qualis est vita aut conversatio eorum, & quantum unumquodque monasterium de rebus habere videtur unde vivere possit.

Quod nulli homini sua testimonia tollenda sunt.

Ibid. lib. 2. tit. 9. c. 9. XII. Placuit nobis ut nullus Comes nec eorum juniores nullatenus præsumant alicui homini sua testimonia tollere aut abstrahere, nisi permittatur ei ipsa testimonia habere qui eas potest conquirere atque rogare. Et si aliquis contra hoc facere præsumperit, nostra est voluntas ut ipse in nostra presentia veniat & ibidem talem accipiat sententiam quomodo nostra fuerit voluntas ad iudicandum.

De liberis hominibus Longobardis.

Ibid. lib. 3. tit. 9. c. 1. XIII. Stetit nobis de illis liberis hominibus Longobardis ut licentiam habeant se commendandi ubi voluerint, sicut in tempore Longobardorum fecerunt, in tantum ut suo Comiti faciant rationabiliter quod debent.

De xenodochiis.

Ibid. tit. 1. c. 18. XIV. Ut quicumque xenodochia habent, si ita pauperes pascere voluerint & consilium facere quomodo ab antea fuit, habeant ipsa xenodochia & regant ordinatim. Et si hoc facere noluerint, ipsa dimittant, & per talem hominem in antea sint gubernata qualiter Deo & nobis placeat.

Ne laici homines teneant Ecclesias baptismales.

XV. De Ecclesiis baptismalibus, ut nullatenus eas laici homines tenere debeant, sed per sacerdotes fiant ordinatae & gubernatae. Et neque pagenses negligentiam habeant de hoc quod ibidem facere debeant. Et illi sacerdotes eas sic regant quomodo ordo canonicus exposcit.

De Advocatis sacerdotum.

XVI. De Advocatis sacerdotum, volumus ut pro ecclesiastico honore & illorum reverentia Advocatum habeant.

De diversis generationibus hominum qui in Italia commanent. Et de statu ingenuitatis.

XVII. De diversis generationibus hominum qui in Italia commanent, volumus ut ubicunque culpa contigerit unde facta crescere potest, pro satisfactione hominis illius contra quem culpavit, secundum ipsius legem cui negligentiam commiserit emendet. De statu verò ingenuitatis & aliis querelis unusquisque secundum legem suam se ipsum defendat.

De compositionibus quæ ad palatium pertinent.

XVIII. De compositionibus quæ ad palatium nostrum pertinent, si Comes ipsam causam commoverit ad requirendum, illam tertiam partem ad eorum recipiant opus, duas verò ad palatium. Et si per suam negligentiam remanserit, & Missus dominicus ipsas causas ceperit requirere, tunc volumus ut ille Comes illam tertiam partem non habeat, sed cum integritate in palatio veniat.

De monasteriis & xenodochiis regalibus.

Ibid. lib. 3. tit. 1. c. 30. XIX. De monasteriis & xenodochiis quæ per diversos Comites esse videntur, ut regalia sint, & quicumque ea habere voluerit, per beneficium Domni Regis habeat.

De rebus forfactis.

XX. De rebus forfactis per diversos Comites volumus ut ad palatium pertineant.

De eo cuius res in elemosyna datae sunt.

Ibid. lib. 2. tit. 18. c. 6. XXI. Si cuiuscunque res in elemosyna datae sunt, & ipse mortuus fuerit antequam eas dispenset, tunc Missus dominicus unà cum Episcopo parrochiae ipsius consideret qualiter in Domni Regis mercede ipsa elemosyna fiat facta, & infra triginta noctes impleta esse debeat.

De iure filiae in res servorum quos pater fecit liberos.

Ibid. tit. 20. c. 5. XXII. De filia cuius pater per ma-

num erogatoris omnes servos suos iuste fieri liberos, & quia contra legem esse videtur, instituimus quod ipsa filia in tertiam portionem de facto servi iterum introire possit.

De auctoritate legis & consuetudinis.

Ibid. tit. 41.
c. 6.

XXIII. Placuit nobis inferere, ubi lex deest, præcellat consuetudo, & nulla consuetudo superponatur legi.

De potestate vendendi & donandi in femina.

Ibid. tit. 10.
c. 3.

XXIV. Placuit etiam nobis ut quæcunque femina potestatem habet per comitatum viri sui vendere, potestatem habeat donare.

De mancipiis palatii & Ecclesiarum.

Ibid. tit. 12.
c. 11.

XXV. De mancipiis palatii nostri & Ecclesiarum nostrarum nolimus mundum recipere, sed nostra mancipia habere.

De liberis hominibus ad servilia opera non cogendis.

Ibid. lib. 3.
tit. 11. c. 2.

XXVI. Placuit nobis ut illos liberos homines Comites nostri ad eorum opus servire non opprimant, & quicumque hoc fecerint, secundum iudicatum habemus emendare.

De aldionibus palatii.

Ibid. tit. 34.

XXVII. Non est nostra voluntas ut homines Placentini per eorum præcepta de curte palatii nostri illos aldiones recipiant.

De fugitivis.

Ibid. lib. 1.
tit. 25. c.
74.

XXVIII. De fugitivis qui in partibus Beneventi & Spoleti sive Romanie vel Pentapoli confugium faciunt, ut redantur, & sint reversi ad propria loca.

De sigillis & epistolis, & de portariis custodiendis.

Ibid. lib. 3.
tit. 5. c. 3.

XXIX. Sicut consuetudo fuit sigilla & epistolas prendere vel porturas custodire, ita nunc sit factum.

De feminis devotis quæ se maritis copulaverunt.

Ibid. lib. 3.
tit. 11. c. 1.

XXX. De feminis quæ se Deo voverunt, & se monachica veste induerunt, & postea se maritis copulaverunt, ut inquirat unusquisque in iudiciaria sibi commissâ ubi eas invenerint, & sine dilatazione eas ab ipsis illicitis conjunctionibus separare debeant, & ipse de supra memorata illicita conjunctione ad penitentiam recurrant remedium.

De divinis vel incantatoribus.

Ibid. lib. 3.
tit. 11. c. 2.

XXXI. De illis hominibus qui aliquam incantationem vel divinationem agunt vel his similia quæ in conspectu Dei abominatione esse videntur, similiter in-

quirat unusquisque, & ubi eos invenerint, non dimittant illos sine disciplina correctionis, & faciant eos penitentiam agere de his illicitis præsumptionibus.

De variis superstitionibus coercendis.

XXXII. De pravis illis hominibus qui brunaticos colunt, & de hominibus suis subtus maida cerias incendunt, & votos voverunt, ad tale verò iniquitas eos removere faciant unusquisque, nisi voluerint ad Ecclesiam panem offerre, simpliciter offerant, non cum aliqua de ipsa iniqua commixtione.

De illicitis conjunctionibus.

XXXIII. Similiter inquirat unusquisque homines sibi commissos, ubi forsitan invenitur, ubi factæ sunt illicitæ conjunctiones, ita ut qui uxorem confobrino aut infobrino suo uxorem duxisset, aut etiam quamlibet parentem suam sibimetipsis uxorem copulasset, sine omni dilatazione eos ab invicem separent, & eos ad penitentiam remedium faciant destinari.

De eo qui uxorem simul & concubinam habuerit.

XXXIV. Et hoc etiam statuimus, ut cuncti diligenter inquirant si est homo uxorem habens ut supra, ipsa cum alia adulterans, & concubinam habuerit, a tali igitur illicita perpetracione faciant eos cum omni sollicitudine separari. Sic placuit Domino Regi, ut qui hæc nefanda crimina de terminis sibi commissis, ut diximus, emendare neglexerit, ut in sacro palatio vuidrigildum suum componat.

De hominibus Domino Karolo infidelibus.

XXXV. De singulis capitulis quibus Dominus Rex Missis suis præcepit, qui nulla sacramenta debeant audire & facere. Quamobrem ista sacramenta sunt necessaria per ordine ex antiqua consuetudine explicare faciunt. Et quia modò isti infideles homines magnum conturbium in regnum Domni Karoli Regis voluerint terminare, & in ejus vita consiliati sunt, & inquisiti dixerunt quod fidelitatem ei non jurassent.

Quomodo sacramentum fidelitatis jurandum sit.

XXXVI. Quomodo illud sacramentum juratum esse debeat ab Episcopis & Abbatibus sive Comitibus vel Vassibus regalibus, necnon Vicedominis, Archidiaconibus, atque Canonicis. Clerici qui monachorum nomine non pleniter conservare videntur, & ubi regulam sancti Benedicti secundum ordinem tenent, ipsi

in verbo tantum & veritate promittant, de quibus specialiter Abbas adducant Domino nostro, deinde Advocatis & Vicariis, Centenariis, sive fore censiti Prefbyteri, atque cuncta generalitas populi, tam puerilitate annorum duodecim quamque de senili, qui ad placita venissent, & iustionem adimplere seniorum & conservare possunt, sive pagenses, sive Episcoporum & Abbatissarum vel Comitum hominum, & reliquorum hominum, fiscalini quoque & coloni, & ecclesiastici atque servi, qui honorati beneficia & ministeria tenent, vel in vassallatico honorati sunt, cum domini sui, & caballos, arma, & scutum, & lanceam, spatam, & senespium habere possunt, omnes iurent, & nomina vel numerum de ipsis qui juraverunt ipsis Missis in breve secum adportent. Et Comites similiter de singulis centenis esse noti, tam de illis qui infra pago nati sunt, pagenses fuerint, quamque & de illis qui aliunde in vassallatico commendati sunt. Et si fuerit aliquis qui per ingenium fugitando de comitatu ad alium comitatum se propter istum sacramentum distulerit, aut per superbiam jurare noluerint semoti, per brevem renuntiare sciant, & tales aut per fidei iussores mittant. Et ipsi fidei iussores non habuerint qui in praesentia Domni Regis illos adducant, sub custodia serventur. Aut si in illo vicinio habitare voluerint, sicut ceteri ju-

rent. Et si fugitivum quis invenerit, Domino Regi nuntiatum fiat per ipsos Missos.

Quod Dominus Rex vult unicuique legem suam conservare.

XXXVII. Explicare debent ipsi Missi qualiter Domino Regi dictum est quod multi se complangunt legem non habere conservatam, & quia omnino voluntas Domni Regis est ut unusquisque homo suam legem pleniter habeat conservatam. Et si alicui contra legem factum est, non est voluntas sua nec iussio. Veruntamen si Comes aut Missus vel quilibet homo hoc fecit, fiat annuntiatum Domino Regi: quia ipse plenissime haec emendare vult. Et per singulos inquirent qualem habeant legem ex nomine, & nullatenus sine Comite de ipso pago istam legationem perficiant. Excepto si ille Comes in alia utilitate Domni Regis fuerit, aut aliqua infirmitas eum detinuerit, quod ibi esse non habeat.

Ut omnes se preparent ad bellum.

XXXVIII.tia habeant ipsi Missi una cumrum ministeris fuerint, ut omnes hoc anno veniant hostiliter in solatio sicut sua fuerit iussio, & pacem intrantnt infra patria qui per epistolas suas deis significare vult, quando vel ubiter se conjungi.

E X P L. C A P.

EIVSDEM PIPPINI CAPITVLA

EXCERPTA EX LEGE LONGOBARDORVM.

De advenis & peregrinis, ut pacem habeant.

Lib. 1. leg.
Longob.
tit. 9. c. 18.

I. DE advenis & peregrinis qui in Dei servitio Romam vel ad alia loca ad sanctorum corpora ire festinant, ut salvi vadant & revertantur sub nostra defensione. Et qui aliquem ex ipsis peregrinis occidere praesumpserit, sexaginta solidos in palatio nostro sacro componat. Et in super compositio illa de ipso homicidio componatur ei cui ipsum leadam legis pertinet. Et hoc damus in mandatis

cunctis Episcopis & Abbatibus seu Actionariis nostris ut haec omnis suprascripta iustitia de praesentia absque ulla tarditate adimpleta fieri debeat, ut qui in tantis annis iustitiam habere non potuerit, vel modo per Dei omnipotentis misericordiam simul & per praecipuum Domni & genitoris nostri Karoli Regis Francorum & Longobardorum ac Patricij Romanorum, simul & per nostram praecipionem, unusquisque iustitiam suam accipiat.